

**Bruselj, 26. februar 2025
(OR. en)**

6350/25

**SOC 80
EMPL 54
AG 18
COH 5
SAN 58**

DOPIS

Pošiljatelj:	predsedstvo
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Zadeva:	Evropski semester 2025: Izzivi srebrne preobrazbe – spodbude in sistemske rešitve za spodbujanje prostovoljne in razširjene poklicne dejavnosti starejših – orientacijska razprava

V prilogi vam pošiljamo dopis predsedstva za usmerjanje razprave o navedeni zadevi, o kateri naj bi Svet EPSCO opravil orientacijsko razpravo 10. marca 2025.

Starejši so v tem času pogosto izpostavljeni visokemu tveganju revščine, njihov nadaljnji prispevek h gospodarstvu in družbi pa ni v celoti priznan. Podcenjevanje in celo diskriminacija ali izključenost so v zadnjih letih negativno vplivali na številne starejše.

Čeprav stopnji delovne aktivnosti in zaposlenosti oseb, starih od 55 do 64 let, od leta 2009 naraščata, sta še vedno precej nižji od stopenj delovne aktivnosti delavcev in delavk v najproduktivnejših letih, zlasti med starejšimi ženskami, kar kaže, da še vedno obstaja neizkoriščen potencial za nadaljnje aktiviranje. Stopnja dolgotrajne brezposelnosti (12 mesecev ali več) je prav tako veliko višja med starejšimi delavci in delavkami kot v drugih starostnih skupinah. Aktiviranje starejših lahko pomaga ublažiti negativni vpliv staranja prebivalstva na delovno silo EU ter pričakovano povečanje pomanjkanja spretnosti in delovne sile. Potrebne so prilagojene politike za odpravo posebnih ovir v zvezi z zaposlitvijo, s katerimi se soočajo starejši, kot je diskriminacija na podlagi starosti pri zaposlovanju. Politike zaposlovanja so večinoma posvečene odraslim v „delovni starosti“, pri tem pa omejujejo dostop osebam, ki so dosegle upokojitveno starost, do zaposlitvenih možnosti ali izobraževanja in usposabljanja odraslih. Poleg tega omejena razpoložljivost storitev oskrbe bremeni starejše ženske, ki izvajajo obveznosti neformalne oskrbe, in negativno vpliva na njihovo udeležbo na trgu dela.

Digitalna tehnologija se pogosto dojema kot ena od možnosti za reševanje problema starajoče se delovne sile. Vendar bi bilo mogoče storiti več za zagotovitev potrebnih digitalnih spretnosti ter dostopnosti, cenovne dostopnosti in razpoložljivosti novih tehnologij, saj bi s tem odpravili številne težave, vključno z jasnim tveganjem za izključenost nekaterih ljudi.

Predpogoj za zagotavljanje posebnih storitev za starejše, kot so dolgotrajna oskrba, zmanjšanje ranljivosti in spodbujanje vključevanja starejših, je enak dostop do splošnih storitev. Staranje družbe se v veliki meri še vedno obravnava z vidika stroškov, ne pa z vidika priložnosti, ki jo ponuja dejstvo, da se življenjska doba prebivalstva daljša; to vprašanje v programih večine vlad še vedno ni uvrščeno med prednostne naloge.

Nacionalne politike bi morale staranje in ustrezne podporne mehanizme za starejše vključiti v družbeno in gospodarsko načrtovanje. Pri načrtovanju politik na področju zaposlovanja, delovnih pogojev, zdravja, prometa, stanovanj in socialnega varstva bi se morale upoštevati potrebe starejših. Te sektorske cilje bi bilo treba vključiti tudi v širše socialne strategije.

Pokojninski sistemi lahko tudi olajšajo odločitev za daljše delovno življenje, zlasti tako, da posameznikom omogočijo kombiniranje upokojitve z nadaljnjo poklicno dejavnostjo ali spodbudijo daljšo udeležbo na trgu dela. Med dejavniki, ki jih je treba upoštevati, so pravična obravnava zgodnje vključitve delavcev in delavk na trg dela, zaposlitev na fizično zahtevnih ali nevarnih delovnih mestih, združevanje dela z družinskimi obveznostmi in obveznostmi oskrbe, ohranitev možnosti za prerazporeditev med skupinami, ki ustvarjajo dohodek, in zaščita ob prekinitvi poklicne dejavnosti.

Na ravni EU je v sklepih Sveta o vključevanju staranja v javne politike, akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic in evropski strategiji oskrbe poudarjen pomen zagotavljanja, da so starejši delavci in delavke ter starejše osebe še naprej dejavno vključeni na trg dela in v širšo družbo. Komisija je za povečanje socialne konvergence in oblikovanje močnejše socialne Evrope določila cilj, da bo do leta 2030 zaposlenih 78 % Evropejcev in Evropejk. Za aktivno in zdravo staranje so relevantna številna načela evropskega stebra socialnih pravic – od dostopa do izobraževanja in vseživljenjskega učenja ter enakih možnosti, dohodka in pokojnin do dolgotrajne oskrbe in zdravstvenega varstva ali poštenih delovnih pogojev. Da bi to dosegle, bodo morale EU in njene države članice še naprej vlagati v kakovostna in vključujoča delovna mesta ter delovne pogoje za vse, tudi starejše delavce in delavke.

Na podlagi akcijskega načrta za ta steber je Evropska komisija pripravila številne široke pobude na socialnem področju, veliko tudi takih, ki neposredno vplivajo na starejše. Evropski program spretnosti vključuje ukrepe, s katerimi bi bile poti usposabljanja prožnejše in primernejše za starajoče se družbe z vidika vseživljenjskega učenja. Predvidevanje in obvladovanje sprememb v kontekstu starajočih se družb je tudi ena od prednostnih nalog strateškega okvira EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027.

Demografske spremembe nam prinašajo nove izzive in med drugim terjajo daljše delovno življenje. V odzivih politike na te izzive je treba upoštevati nezadovoljstvo javnosti s predlogi za zvišanje upokojitvene starosti in zato poiskati načine za pozitivno spodbujanje prostovoljne aktivne udeležbe na trgu dela. V prvi vrsti moramo odpraviti ovire, s katerimi se trenutno soočajo starejši delavci in delavke, če želijo ostati na trgu dela, in ponuditi prilagojene rešitve za zagotavljanje visoke kakovosti delovnega življenja. Države članice in evropske institucije morajo sprejeti pristop, ki odraža dejanske življenjske razmere in vpliv zaposlitve na posameznikovo življenje, pri čemer je treba v celoti izkoristiti potencial in izkušnje starejših na trgu dela in v družbi. Nekateri predlagani ukrepi, na primer močan poudarek na vseživljenjskem učenju, so korak v pravo smer.

Glede na raznovrstnost trga dela ter raznolikost sektorjev, poklicev, vrst delovnih mest in pogodb, bi morali opredeliti politike in prakse za opolnomočenje starejših delavcev in delavk.

Čeprav so številne javne politike, ki lahko pripomorejo k opolnomočenju starejših, v prvi vrsti v pristojnosti držav članic, pa staranje prebivalstva močno vpliva na ponudbo delovne sile in dolgoročno vzdržnost javnih financ. To je izziv, ki mu je treba nameniti pozornost v okviru evropskega semestra za usklajevanje gospodarskih politik in politik zaposlovanja. V zvezi s tem je pomembno sprejeti celosten pristop, pri čemer je treba dati enako težo politikam, ki podpirajo aktivno staranje, prostovoljno podaljšanje delovnega življenja in opolnomočenje starejših v družbi.

V zadnjih letih je EU doživela korenite spremembe in svoje politične prednostne naloge prilagodila prihodnjim izzivom. EU je zavezana zagotavljanju trajnostne blaginje in konkurenčnosti, krepitvi socialnega tržnega gospodarstva ter ohranjanju svoje suverenosti, gospodarske varnosti in svetovnega vpliva.

Evropski semester kot osrednji mehanizem za usklajevanje ekonomskih politik in politik zaposlovanja držav članic zagotavlja okvir za izvajanje potrebnih naložb in reform. V okviru evropskega semestra se bodo še naprej ugotavljali socialno-ekonomski izzivi in zagotavljale smernice o ukrepih politik, potrebnih za njihovo reševanje, da bi izboljšali konkurenčnost, trajnostnost in socialno pravičnost EU.

Cilj evropskega semestra 2025 je zagotoviti, da bo EU bolj konkurenčna in kos izzivom prihodnosti, in sicer s podpiranjem napredka v smeri zelenega, digitalnega, vključujočega in odpornega gospodarstva.

Doslej so bili v okviru semestra analizirani izzivi, povezani s staranjem prebivalstva, v nekaterih pogledih pa je bil analiziran tudi potencial starejših delavcev in delavk, pri čemer so bila dana priporočila za več usposabljanja in ustvarjanje več delovnih mest v zdravstvenem sektorju in sektorju dolgotrajne oskrbe, kar je potrebno za odziv na vse večje povpraševanje po storitvah oskrbe, povezano s staranjem prebivalstva, ter upoštevan pomen vključevanja starejših delavcev in delavk na trg dela, da bi se odzvali na pomanjkanje spretnosti in delovne sile. Lahko bi sicer še dodatno poudarili pomen starejših kot vira delovne sile z znanji in spretnostmi, izkušnjami in potencialom kot tudi pomen izboljšanja zdravja ali let zdravega življenja. Upoštevati je treba nizke stopnje zaposlenosti starejših na trgu dela in vzroke zanje.

Glede na strategijo oskrbe EU (2022) in priporočilo Sveta o dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe (2023), ki potrujeta vlogo semestra pri izvajanju strategije, menimo, da bi bilo treba pozornost nameniti politikam zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe, ki v središče postavljajo pacienta. Semester bi moral še naprej upoštevati tudi stopnje revščine in socialne izključenosti starejših, zlasti starejših žensk, na ravni EU. Na področju vseživljenjskega učenja in spretnosti bi lahko omenili nizko udeležbo starejših v izobraževanju odraslih.

Če želimo okrepiti prizadevanja za spodbujanje odpornega gospodarstva in socialne vključenosti, moramo razmisliti o tem, kako bi v okviru evropskega semestra analizirali javne politike, ki zadevajo staranje na splošno, zlasti pa o pozitivnih spodbudah za daljše delovno življenje, ter temu ustrezno pripraviti priporočila za države članice.

Glede na navedeno naj ministri in ministrice odgovorijo na naslednji vprašanji:

- 1) *Katere politične spodbude uporablja vaša država za spodbujanje daljšega delovnega življenja?*
 - 2) *Ali menite, da evropski semester že namenja zadostno pozornost izzivom in priložnostim, povezanim s staranjem prebivalstva, in ali bi jim bilo treba nameniti več pozornosti, in če da, katerim?*
-